

KAMU YÖNETİMİNDE SOSYAL ÇEVRENİN EKOLOJİK DÜŞÜNCE İLE ALGILANMASI

Mehmet GÜNEŞ*

Öz:

Modern yönetim yaklaşımı ile beraber kurum ve örgütler, hayatta kalmak için çevresindeki değişikliklere uyum göstermeye dayalı sistemler olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu sebeple çevrenin örgüt veya kurumlar için neyi ifade ettiği ve ne şekilde anlaşılması gerektiği önem kazanmıştır. Özellikle doğal çevre üzerinden tartışılan ancak sosyal yönü dikkate alınmayan bir örgüt çevresinin algılanması ve değerlendirmesinde yeni anlayış ve yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kamu dahil tüm örgütlerin yer aldığı doğal çevreden farklı olarak sosyal çevre; kurum ve bireylerin bütünlük yaşadığı, içindeki unsurlarla birlikte bir bütün oluşturduğu kantitatif şekilde algılanan değil, davranış ve ilişkilere dayalı bir ortamı belirtmektedir. Kurum veya örgütlerin sosyal çevrelerine ekolojik düşünce yaklaşımını kullanmaları çevreyi bütüncül olarak algılamayı kolaylaştıracaktır. Ekolojik tabanlı bir bakış içeren “örgüt ekolojisi” kuramına göre; doğadaki canlı varlıklar nasıl doğal bir seçimle elenip bir kısmı yaşamını kaybediyor, diğer kısmı ise bir evrim içinde gelişerek yaşamlarını sürdürüyorsa, örgütler için de durum bunun bir benzeridir. Bu yaklaşıma göre kamu yönetimindeki örgütlerin nasıl değerlendireceğinin ayrıca belirlenmesi gerekir. Bu çalışmada kamu örgütlerinin içinde yer aldığı çevre kavramı geniş bir bütünlük içerisinde değerlendirilerek, özellikle “sosyal çevre” bağlamında kamu yöneticilerince doğal çevreye gösterilmesi gereken özenli yaklaşımın benzer olarak sosyal çevrenin algılanması için de gerekli olduğu tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Ekoloji, Sosyal Çevre, Örgütsel Ekoloji, Çevresel Yönetim.

* Yrd. Doç. Dr. Kara Harp Okulu, Dekanlık, Kamu Yönetimi Bölümü, megunes@kho.edu.tr.

***PERCEPTION OF THE SOCIAL ENVIRONMENT WITH
ECOLOGICAL THOUGHT IN PUBLIC ADMINISTRATION***

Abstract:

With modern management approach to survive in new challenges, institutions and organizations are started to be addressed as in systems based on changes in the harmony with their environment. Hence, organization and environment are considered as mutually systems connected to each other's resources. New insights and approaches to environmental perception and evaluation of an organization are needed; especially it is discussed in the natural environment but is not considered in the social aspect of environment of an organization.

Unlike the natural environment, including public social environment where all organizations and institutions individuals living integrated, behavior and relationships indicate an environment based on with a whole formed in quantitative elements are not perceived. Using a holistic approach to ecological thought in the social environment will facilitate detection to Institutions or organizations. According to the organizational ecology theory, business organizations act as living organisms in that they undergo a natural selection in which some die out while others evolve and survive.

In this study, It has been discussed that it is necessary to detect rigorous approach should be shown at the same time to the natural environment and social environment.

Keywords: Public Administration, Ecology, Social Environment, Organizational Ecology, Environmental Management.

GİRİŞ

İnsanoğlu bilinçten yoksun bir şekilde kendisini kuşatan evrende yaşamadığına göre, teknoloji temelli uygarlığın bütün problemleri çözeceğini düşünmesi, insanın eğer bir kaynak tükenirse, her zaman aynı ihtiyacı karşılayan başka bir kaynağa yönelebileceğine yönelik bir iyimserlik taşıması, bu bilinci yeterince kullanamaması anlamına gelecektir. Canlıları da kapsayan eko-sistem içerisinde bilinç sahibi olarak insanoğlunun, bu sisteme sorumluluk duygusu ve kendi varoluşu adına sahip çıkması beklenir. Çünkü her geçen gün ekonomik gelişmenin tutsak aldığı insanın, doğaya karşı teknolojinin yardımı ile sergilediği tavırla, başta kendi soyu olmak üzere tüm eko-sistemi tehdit ettiği görülmektedir. İnsanoğlunun görülen bu tavrında hedeflenen var olmak değil, sahip olmaktır. İnsan merkezli bu sahiplik başka canlı ortaklara hayat hakkı tanımaksızın bir “sistem” olarak sunulmaktadır.

Oysa organik veya bütünlük bir bütün, onu oluşturan unsurlardan bağımsız ve o parçaların toplamından daha fazla değer içerdiği kabul edilmektedir. Sistem düşüncesine göre; ilk olarak hemcinsleri ile ve sonrasında diğer canlıları çevreleyen eko-kuşaklar ile karşılıklı etkileşim içinde olan insanoğlu ve içinde yer aldığı sosyal kurumların bütünlük oluşturduğu bir üst yapı olarak “sistem” kavramının tanımlanması gerekir. Buna göre bilinebilen en üst sistem olan “Evren”; sayısız nesnenin bir araya geldiği bir makine yerine, parçaları birbirleri ile özden ilişkili olan ve ancak kozmik bir sürecin kalıpları şeklinde anlaşılabilen, bölünmez ve dinamik bir bütün şeklinde tasvir edilmektedir (Capra, 1992: 98).

Bilinen en üst yapılardan itibaren, içinde yer alınan sistemin diğer paydaşları gibi bir örgüt veya kurum da faaliyet alanı ne olursa olsun çevresinden bağımsız olarak tek başına yaşayamaz ve hedeflerini tek başına gerçekleştiremez. Tüm sosyal yapılar birbirine bağlandıkça genişlik ve derinlik kazanırlar. Kamu yönetimleri için de geçerli olan bu kural gereğince, bir örgütün öncelikli amacı “çevre”sini tanıması ve anlamlandırabilmesidir. Bunu yapamayan bir örgütün çevresindeki eko-sistemi derinlikli şekilde kavraması ve çevresinin tek sahibi gibi davranmasına son vermesi beklenemez. Kamu örgütlerinin içinde yer aldıkları doğal ve sosyal çevreye dair algı ve yaklaşımında yeni modeller

tasarlanırken, kurumların çevrelerine karşı uyum ve koordinasyon ihtiyacının ön planda gerekli olduğu unutulmamalıdır.

Bu çalışmada yukarıda dile getirilen hususlar gözetilerek; “çevre” kavramının hem doğal ve hem de sosyal yönü, yönetimin dikkate alması gereken eko-sistem boyutu sebebiyle tek anlama gelecek şekilde kabul edilerek incelenmiştir. Kamu yönetiminde kamu kurumlarının kendi faaliyetlerini düzenlerken ilgi alanında yer alan tüm örgüt ve kurumları dikkate alması anlamında “örgüt çevresi” değerlendirmesi yanında, parçası olunan sosyal çevrenin “ekolojik” yönüyle nasıl yönetilmesi gerektiği de tartışılmıştır.

Çalışmada ilk olarak, “çevre” kavramının yönetim yaklaşımlarında nasıl değerlendirildiği hatırlatılarak kamu yönetimin çevre algısı tartışılmış; ikinci olarak ekolojik düşünce yaklaşımının doğal ve sosyal çevrenin kamu yönetiminde ne ifade ettiği irdelenmiştir. Makalede ekolojik temelli sorunların algılanması ve bu sorunlara karşı ne tür yönetim modellerin olabileceği “sosyal çevre” algısı yaratılarak, “örgütsel ekoloji” yaklaşımı bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmada son olarak; yeni kamu yönetimi düşüncesinde ekolojik temelli yönetim yaklaşımına ilişkin öneriler sıralanmıştır.

I) YÖNETİM MODELLERİNDE ÇEVREYE OLAN YAKLAŞIM

Klasik yönetim yaklaşımlarında özellikle kamuya ait kurumsal yapılar, amaçlara verimli bir şekilde ulaşabilmek için yaratılan kapalı sistemler olarak değerlendirilmektedir (Robbins, 1990: 43). Bu yüzden kurumların çevreye bağımlılığı ve değişik çevrelerin etkileri gibi unsurlar yapılan incelemelerde göz önüne alınmamıştır (Katz ve Kahn, 1978: 36). Diğer bir ifadeyle, kamu kurumlarının kapalı ve statik bir yapısının var olduğu düşüncesi ile çevre unsurlarına karşı herhangi bir duyarlılık barındırmadığı kabul edilmiştir. Bir kamu kurumunun sadece yasal ve fonksiyonel işleyişine ilişkin alınacak tedbirlerin, örgütün çevresel değişkenlerle başa çıkabilmesini de sağlayacağı varsayılmıştır. Bu yaklaşımın idari nitelikteki kurumların mekanik yapısının insanı öncelikle dikkate almayan ve insanın sosyal ihtiyaçlarını ihmal eden tarafı önemli bir problem olarak eleştirilebilirken, kurumsal yapının çevresel unsurlardan bağımsız ele alınması ise irdelenmemiştir. Klasik anlayışta çevrede yer alan unsurların kamu

kurumunu çok az etkileyeceği ve çevrenin dahi kamusal gücün varlığı sebebiyle kurumlar tarafından denetlenebileceği düşünülmektedir. Kurumsal tahakküm içeren bu tür bir kontrolün olduğu anlayışta; ister istemez kamu dâhil tüm örgütlerin kapalı sistemler olarak kabul edilmesi kaçınılmaz bir sonuçtur (Aldemir, 1985: 32).

Neo-klasik yönetim yaklaşımları, yukarıda değinilen mekanik yapının alternatifi olarak daha insani bir yaklaşımı benimsemiştir. Buna göre sosyal ihtiyaçlara yönelme, insanların sosyal sorunlarıyla ilgilenme ve bazı işletmecilik uygulamalarının bu yaklaşımla uygulandığı görülmüştür. İkinci Dünya savaşından bugüne değin, artan oranda ağırlık kazanan ve insan kaynakları yaklaşımının bir uzantısı olan davranış bilimleri yaklaşımları da özellikle insan unsuruna yoğunlaşmıştır. Davranış bilimleri yaklaşımı, yönetimde büyük katkılar sağlamış olsa da kurumların mekanik niteliğe tam olarak çözüm getirememiştir. Ancak daha sonraları gelişen bilgisayar teknolojisinin de katkısıyla kantitatif yaklaşımlar izlenerek, önceki dönemlerde düşünülmeyen modeller ve değerlendirmeler oluşturmaya başlanmıştır. Özellikle yönetimde karar verme, planlama ve kontrol alanındaki yaklaşımların daha bütüncül bir şekilde ele alınması sağlanmıştır. Bunlar içerisinde yer alan sistem yaklaşımı; yönetimi değerlendirirken, örgütleri açık sistem olarak ele alarak, mekanik kapalı sistem düşüncesinde ciddi bir kırılmaya yol açmıştır. Kurum ve örgütlerin hayatta kalmak için ihtiyaç duyduğu girdiler ve sunacağı çıktılar için çevreyle etkileşmeleri gerektiği ifade edilmiştir (Hatch,1997: 75). Bugün için bile temel bir doğru kabul edilen bu görüş, kendi bütünlüğünde ekolojik bir yönelim içermektedir. Aynı şekilde durumsallık yaklaşımında da örgütsel çevre sistematik bir biçimde ele alınarak, örgütlerin çevreleriyle aralarında gidip gelen girdi ve çıktılara bağlı bir ilişki içinde olduğu vurgulanmaktadır. 1960'lardan sonra yapılan çalışmalarda ise kamu örgütü çevresinin özellikle örgütün performansı üzerinde yarattığı etkilere yoğunlaşmaya başlanmıştır (Davis ve Powell, 1990: 59).

Modern yönetim yaklaşımı ile beraber kurum ve örgütlerin, hayatta kalabilmek için çevresindeki değişikliklere uyum göstermesi gereken sistemler olarak kabul edildiği görülmüştür. Bunun sonucu olarak örgüt ve çevre karşılıklı birbirlerinin kaynaklarına bağlı sistemler olarak değerlendirilmiştir. Özellikle çevrenin tek başına örgüt üzerinde güçlü bir

etki alanı oluşturduğundan aynı zamanda bir kısıt teşkil ettiği ve örgütlerin aslında çevrelerinin kontrolü altında, güç ve bağımlılık ilişkilerine dayalı olarak faaliyet gösterdiği kabul edilmektedir. Çevrenin bu gücünü; kurum ve örgütün çıktıları, ürünleri, hizmetleri, politikası ve yapısı üzerinde doğrudan veya dolaylı kullanabileceği değerlendirilmektedir. Bununla beraber, bu durumun tek yanlı bir bağımlılık oluşturmadığı ve aynı şekilde “çevre”nin bizatihi kendisinin de kurum veya örgütün çıktı/faaliyet sonuçlarına bağımlılık duyacağı ileri sürülmektedir (Jones, 1998: 128). Konu ile ilgili modernist yönetim ekolünün getirdiği en büyük katkı, kurum ya da örgütün yalnızca çevreye katkıda bulunan bir unsur değil, çevreye yerleşmiş bir unsur olduğunun kabul edilmesidir. Bu gerçekliği göz önünde bulunduran modernist anlayışa göre, çevre ve örgüt arasındaki ayrımlar çevrenin mevcut yapısının daha iyi anlaşılması zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.

Günümüzde kurum veya örgüt ile çevre artık birbirinden ayrı olgular değildir ve örgütsel yapılar ekolojik anlamda büyük bir sistemin içindeki etkilenen ve etkileyen bir unsur niteliğindedir. Öte yandan günümüzde çevre sürekli değişim gösterdiğinden, çevreyi kontrol edebilecek ve bu değişime uyum sağlayabilecek örgütlerin ve örgütsel yapı bileşenlerinin belirlenmesi stratejik anlamda önem taşımaktadır. Bunun sebeplerinden biri, çevrenin, örgüt tarafından doğrudan denetim altına alınmadığı veya sınırlı olarak denetlenebilme özelliğine sahip bir alan olarak tanımlanması; diğeri ise, örgüte yönelik stratejik kararları verecek kişilerin sınırlı rasyonaliteye sahip olmaları veya çevresel değişkenler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları şeklinde gösterilmektedir (Yeloğlu, 2008:155).

Post-modern görüşlerde, örgüt öncelikle bir sosyal yapı olarak ele alınıp değerlendirmekte, aynı şekilde bu görüşlere egemen olan neo-idealist zihniyet, çevreyi bir tür soyut kavram şeklinde, insanların inançları ve bu inançları sonucu ortaya çıkan beklentilerinin oluşturduğu kuramsal bir yapı şeklinde betimlemektedir. Bu yapı, sembolik-yorumlamacı görüşte çok daha belirgin görülmektedir. Çevrenin maddi sonuçları olsa da bunlar ağırlıklı olarak sembolik algılanmakta ve örgüt içindeki önemleri, onların farklı değerlendirilmelerinden kaynaklanmaktadır (Hatch,1997: 82). Bu anlayış kimilerine göre çevreye önem vermekle beraber, çevresel etkiyi, insan yönelimli ve düşünsel bir boyuta yeniden dönüştürerek, çevreye yönelik

doğayla olan ilişkiye dair hem fiziksel hem de düşünsel açıdan bir kopma yaşanmasına yol açmaktadır (Morgan, 1980: 617).

A) Kamu Yönetiminin Çevre Algısı

Çevre; insanlar dâhil tüm canlıların varlıkları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları, “fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” olarak başta sosyal ve doğal çevreyi birlikte içermektedir. “Doğal çevre”; tüm canlı organizmaların doğup yaşadıkları, hayat boyunca her türlü ilişkilerini sürdürdükleri ve cansız varlıklarla da paylaştıkları, öncelikle algılanan ve etkileşimde bulunulan bir dış ortam olarak açıklanabilir. Örneğin dağlar, ovalar, atmosfer ortamı, ormanlar, göller, denizler ve ırmaklar doğal çevreyi oluşturur. Buna karşılık “sosyal çevre” ise kurum ve bireylerin bütünleşik yaşadığı, içindeki unsurlarla birlikte bir bütün oluşturduğu, kantitatif şekilde algılanan değil, davranış ve ilişkilere dayalı geliştirilmiş bir ortamı belirtmektedir. Bireyler için farklı bir alana işaret ederken, örgütler için örneğin kamu kurumları için faaliyet alanı görülen yer, hizmet alanı olarak belirlenen köy, yaşanılan semt veya şehir, davranış ve faaliyet sonuçları takip edilebilen her türlü fiziki ve sosyal mekânlarda sergilenen resmi veya gayri resmi tutum ve yaklaşımlarla sosyal çevre tanımlanır. Bu açıdan kamu kurumları için sosyal çevrede en küçük birimin vatandaş grubu, teknik veya uzman ekip, benzer faaliyetlerde bulunan özel şirket veya örgütlerin olduğu görülebilir.

Günümüze değin insanoğlunun doğup büyüdüğü çevre içerisinde özellikle doğal çevre, çoğu zaman insanın karşısında bir “öteki” olarak ele alınmıştır. Aslında doğanın ayrılmaz bir parçası olarak insan, iradi olarak kendini doğadan ayrı şekilde özel bir unsur olarak tanımlamış ve bunu hep sürdürmüştür. Bu anlayışa göre; merkezde yer alan tek değer insandır ve var olan her şey ona sağladığı faydalara göre tanımlanmıştır. İnsan merkezli oluşan çevresel gerçeklik ise, bir bakıma eski dönemlerde dile getirilen ve evrenin bile kendi etrafında döndüğünü iddia eden dünya görüşlerine benzemektedir. Bahsedilen görüşlerde insan ve onun eseri olan tüm kurum ve örgütler merkezde bulunmakta ve dünya üzerindeki her şey ve evren de bahsedilen bu merkeze göre şekil alıp tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak örneğin kamu yönetiminde de sadece insanı veya vatandaşı merkeze alan ve sadece insana fayda sağlayan her hizmet yaklaşımı makbul

ve meşru addedilmiştir. İnsanı çevreleyen diğer değer ve varlıklar göz ardı edilmiştir. İnsanın çevresiyle ancak anlam içerdiği ise dikkate alınmamıştır.

Genel olarak, kurum ve örgütler belirli amaçları gerçekleştirmek üzere bireylerin bir araya geldiği sosyal yapılar olarak bilinmektedir. Buna göre bir sosyal yapı olarak bütün kurum ve örgütler kendileri için bir amaç belirlemek zorundadır. Diğer yandan belirledikleri amaçları gerçekleştirmek üzere uzman ve yeterli sayıdaki kişileri bir araya getirmek ve harekete geçirmek, ayrıca belirledikleri amaca hizmet eden kişilerin çabalarını koordine etmek ve kontrol etmek zorundadırlar. Tüm bu zorunlulukları yerine getirebilmek için, kurum ve örgütlerin çevrelerinden kullanabilecekleri yeterli kaynak da bulmaları gerekir. Sosyal bir yapı olarak kurum ve örgütler, ürettiklerini çevrelerine belirli bir düzenlilik veya maliyet sistemi karşılığında sunmak da zorundadırlar (Leblebici, 2008: 117). Bahsedilen bu zorunluluklar açısından örgüt veya kurumlar için çevre, evrenin bütününden örgütü temsil eden altküme çıkınca geriye kalanın bir anlamda karşılığıdır, başka bir ifadeyle kamu kurum veya örgütün sahip olduğu sınırları dışında kalan her şey “çevreye” dâhildir (Hicks ve Gullet, 1975: 167, Robbins, 1990:261). Burada ifade edilen kamu kurumları için görev çevresi, klasik anlamda işletme mantığına dayanmamaktadır. Örgütün yer aldığı eko-sistemin içinde doğrudan etkileşime girdiği alanı ifade etmektedir.

Bir hizmet alanı ile özgülünmüş bir kamu kurumu kendi çevresini, bir örgütü çevreleyen, onun faaliyetlerini ve kıt kaynaklara ulaşımı etkileme potansiyeli olan güçler kümesi olarak tanımlamaktadır (Hatch,1997: 77). Kurum veya örgütler, güçler kümesi olarak sıralanan ve kendilerini çevreleyen yapıyı dikkate almaksızın doğru şekilde ilerleyemezler. Aksi halde çevrelerinden kaynak dahi temin edemezler. Çünkü örgütsel yapılar ve çevre karşılıklı birbirlerinin kaynaklarına bağlı sistemler olarak değerlendirilmektedir. Artan iletişim imkânları ve çoğulculuk anlayışı, kurumları bu nedenle çevre yapılarla daha çok koordinasyon kurmaya ve daha çok paylaşmaya sevk etmektedir. Kamu yönetimleri de öncelikle bir örgüt olarak, belirtilen zorunluluk gereğince sadece hizmet alıcısı vatandaşlara ve kendi çalışanlarına karşı değil, aynı zamanda sosyal çevrelerinde yer alan STK'lar, resmi kurumlar, özel sektör örgütleri, kamu kurumları, üniversiteler, yazılı ve görsel basın kuruluşları, siyasi kuruluşlar,

askeri kuvvetler, uluslararası örgütlere vb. onların kendisini etkileme potansiyelini karşı, bir yönelim, bir davranış, bir yönetim tarzı ve birliktelik ilkeleri geliştirmiş olmaları gerekir. Bunu sadece örgüt veya kurum iletişimi için değil faaliyet ve çıktı paylaşımı için de yapmaları gerekir. Sonuç olarak kurum veya örgüt için genel çevrenin; ekonomik faktörler, politik şartlar, sosyal durum, yasal yapı, ekolojik yapı ve kültürel şartlar gibi örgüt üzerinde etkisi olan ama etkileri belirgin şekilde ayırt edilemeyen unsurlardan oluştuğu, diğer yandan, kurum veya örgüt için belirli çevrenin ise örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik bulunduğu faaliyetlerle doğrudan ilişkili unsurlardan oluştuğu görülmektedir.

Kamu yönetiminde genel çevreyle daha yakın ilişkili olan sosyal çevrenin, hem etki alanı potansiyeli ve hem de kullandığı sosyal ağlar üzerinden tüm örgütler gibi kamu kurumlarını da doğrudan etkilediği, şekillendirdiği ve gerektiğinde değişmeye zorladığı var sayılmaktadır. Örneğin son dönemde sosyal çevrenin içindeki sosyal ağlar, internet blogları, anlık mesajlaşma programları, sohbet siteleri, forumlar gibi insanların bir biriyle içerik ve bilgi paylaşmasını sağlayan internet siteleri ve uygulamalar aracılığıyla kurumların karar ve anlayışları daima bir denetim ve gözetime tabi tutulmaktadır. Doğrudan veya dolaylı, ilgili veya ilgisiz görülen birçok paydaş tarafından örgüt ve kurumların faaliyet alanları, stratejik kararları, kamuya karşı tutumları, ekonomik büyüme, yatırım programları, harcama tercihleri gibi sosyal çevrenin “diğerlerini” ilgilendiren karar ve icraatları, kurum veya örgütlerin sosyal çevreleri tarafından da yakından takip edilmektedir. Kurumların özellikle sosyal çevresinin gözetiminde olduğu gerçeği sebebiyle, sergilediği çevresel yaklaşım ve anlayışlar sadece kendi faaliyet alanına, kendi kültürel birikimi veya mevzuatına dayanarak belirlenmesi beklenemez. Kamu kurumlarının sosyal çevrenin daha çok farkına vararak bu çevrede oluşan algı ve değerlendirmeleri dikkate almaları ve önemli gördüklerini kendi yapılarına uyarlamaları gerekecektir.

Kamu yönetiminin içinde yer aldığı sosyal ve doğal çevre birbirini tamamladığından, aralarında bu iki çevre alanını birbirinden ayıramayacak kadar güçlü bir ilişki ve etkileşim vardır. Ancak aynı zamanda var olan ayırıcı özelliklerden dolayı bu ilişki ve etkileşim başka bir alanda yıkım ve bozulmaya kaynaklık etmektedir. Elektronik, ekonomik, endüstriyel ve teknolojik vb. gelişmeler sonucunda toplumsal hayatla birlikte sosyal

çevrenin de geliştiği günümüzde, özellikle sosyal çevrenin doğrusal büyümesi, genişlemesi beraberinde doğal çevrenin de tahrip olması, bozulması ve öz niteliğinin yıkılmasına neden olmakta, karşılığında doğal çevre de sosyal çevreyi olumsuz yönden etkileyebilmektedir. Bu olumsuzluk özellikle rahat, konforlu ve iyi tanzim edilmiş sosyal çevrede üst düzey bir hayat yaşayıp gelişme, sanayi ve teknolojinin tüm kolaylık ve nimetlerinden faydalanan birey, kurum veya örgütlerin sahip olup kullandıkları her türlü metod ve malzemelerle doğal çevreye ve dolaylı olarak da sosyal çevreye zarar vermesi ve bunları tahrip edip zamanla yok etmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Sonuçta sosyal şartlar geliştikçe doğal çevrenin olumsuz etkilenmesi, ya da sosyal hayatı iyi olmayanın doğal çevreye daha az zarar vermesi çelişki olsa da bir gerçeği ifade etmektedir (Aydın, 2010: 7-11).

Kamu örgütlerinin hem doğal ve hem de sosyal çevreleri ile uyumu sağlamak ve bu uyumu devam ettirmek için hem örgütsel hem de yönetsel stratejileri izlemeleri gerekecektir. Uyumun sağlanması yönünde stratejilerin belirlenmesi için bu stratejilerin dikkatli ve düzenli bir şekilde formüle edilmesi gerekliliği de doğmaktadır (Slevin, Covin, 1997; 189). Diğer yandan kamu yönetiminin sahip olduğu kurumlar aracılığıyla, sosyal çevresiyle uyum içerisinde kalabilmesi ve faaliyet alanında doğal çevreye en zararsız şekilde sahip çıkabilmesi için hem siyasal ve hem de yönetim biçimi, felsefesi olarak bir düşünce tercihinde bulunması da gerekir. Sadece bir tercih olmanın ötesinde bu düşünce algısı veya yaklaşımı aynı zamanda sosyal ve genel çevreyi anlamaya da yarayacaktır. Bu tür bir yaklaşımı içine alacak kadar kapsayıcı nitelikteki bir düşüncenin ancak "ekolojik tabanlı düşünce" olabileceği değerlendirilmektedir. Bu sebeple sosyal çevrenin algılanmasında, önceleri doğal çevreyi değerlendirmek için kullanılan ekolojik düşünce yaklaşımının kamu yönetimine olan etkisini yakından incelemek gerekir.

B) Ekolojik Düşünce Sisteminin Kamu Yönetimindeki Yeri

Çoğu zaman siyasal bir bakış niteliğiyle bilinen ekoloji, yaygın olarak "ekolojik düşünce" şeklinde ifade edilmektedir. Ekolojik düşünceye göre özellikle ekolojik sorunlar, kesinlikle salt doğayla ilgili bir sorun olmayıp, insanlığın geliştirdiği örgüt ve kurumların doğayla ve sosyal çevre dahil genel çevresiyle olan ilişkisine dair sorunlardır (Bahro, 1997: 31). Bu

sorunların başında da insanlığın yapısal yönetim tercihi olan örgüt veya kurumların sergilediği temel idari sorunlar yer almaktadır.

Ekolojik sorunlar ve yönetim arasındaki ilişki, ilk anda siyasi otoritenin ya da özel sektörün sadece kendi doğal çevresinin korunmasıyla ilgili yönetsel karar alma süreçlerini akla getirmektedir. Ancak bu tespit, tam olarak doğru bir temele dayanmaz. Örgüt veya kurumların genel çevreye ve dolayısıyla sosyal çevreye ilişkin tüm kararlarının gerisinde ekolojik sorun algılanması yer almaktadır. Çünkü ekolojik düşünce, toplumun doğasıyla ilgili ilişkileri, kurumsal temsil ilişkilerine varıncaya kadar düşüncenin odağına yerleştirmeyi öngörür. Bu nedenle ekolojik düşüncenin doğuşunda modernite eleştirilerinin ayrıcalıklı bir yeri bulunmaktadır (Görmez, 2003: 72).

Ekolojik düşünce içinde dünyada öne çıkan başlıca akımlar olarak “Deep Ecology” (Derin Ekoloji), “Spiritual Ecology” (Mistik Ekoloji) ve “Social Ecology” (Toplumsal Ekoloji) şeklinde üç gruba ayrılmaktadır. Öte yandan Merchant, ekolojik düşünce ile ekoloji hareketini farklı iki kategori olarak ele almakta ve ekoloji hareketleri “Green Politics” (Yeşil Politika), “Ecofeminism” (Ekofeminizm) ve “Sustainable Development” (Sürdürülebilir Gelişme) olarak değerlendirmektedir (Merchant, 1992: 29).

Ekolojik düşüncenin genel nitelikleri, doğanın ve insanın/toplumun değerlendirilme biçiminden doğar. Buna göre doğada hiyerarşi yoktur ve dolayısıyla, ekosistemler, en tepe noktasında insanın bulunduğu bir “besin piramidi” gibi değil, yatay ilişkilerden oluşan bir “besin ağı” gibi tasarlanır (Merchant, 1992: 144). Bu anlayışla ekolojik düşünce kendi içerisinde, farklılaşmayı, iç gelişmeyi, çeşitlilik içinde birliği ve nihayet bütünlüğü hedefler ve ekolojik çözüm arama sürecinde yönetsel düşünce, sadece indirgemeci politik, ekonomik ya da toplumsal bir alana değil, hepsini içeren bütüncül bir içeriğe sahiptir. Metzner’in, ekolojik yaklaşımların, egemen sistemle diyalektik ilişkisine dayanarak yaptığı “endüstri çağı-ekoloji çağı” karşılaştırması, bu bütüncül bakış açısı hakkında bir fikir vermektedir (1994: 33-34).

Ekolojik düşünce, egemen paradigmanın, evrene, topluma ve insan bedenine yönelik mekanik bakış, toplumsal yaşamın yarışmacı-çatışmacı temeli, ekonomik ve teknolojik büyümeye dayalı sınırsız maddi ilerleme inancı ve ataerkillik gibi değerlerini ciddi olarak sorgulamaktadır. Bu

bağlamda, yeni düşünme biçimleri ile değerler dünyasında yeni değişiklikler de önermektedir. Düşünme biçimi, rasyonelin yanında sezgisel, analizden senteze, indirgemecilikten bütüncüllüğe, doğrusal düşünmeden, doğrusal olmayan düşünmeye yöneliktir. Değerler alanında da yayılmacılıktan korumaya, nicelikten niteliğe, yarışmadan işbirliğine ve tahakkümden eşit ilişkilere doğru bir eğilim söz konusudur (Capra,1995: 19-20). Bu açıdan geleneksel bilim anlayışının gerçekleri katı bir şekilde doğrusallaştırmaya yönelik geliştirdiği bazı analitik yöntemlerin, özellikle ekoloji düşünce anlayışı ile karşılaştırıldığında, yetersizliği ortaya çıkmaktadır.

Temel hedefleri; verimliliği sağlamak, siyasal, yönetsel sistemi daha iyi çalışır hale getirmek, sınırlı kontrol, yönetsel özerklik, daha çok açıklık, yetki devri ve sözleşmecilik aracılığıyla da sistemde önemli değişiklikler yapmak (Christensen-Legreid, 2002: 19) olan “Yeni Kamu Yönetimi” yaklaşımı; değerleri, normları, teknikleri ve kamu sektörü yönetimine dönük yönetim pratiklerini içeren düzenlemeleri ile 1980 sonrası ortaya atılan tüm yaklaşımlar arasında en esaslısı olarak klasik kamu yönetimi ile özel sektör yönetim anlayışı arasında çok özel bir yerde bulunmaktadır (Özer, 2007: 6). Yeni kamu yönetimi anlayışında, yukarıda dile getirilen “ekolojik” yaklaşım çerçevesinde, toplumun yeterlilik kapasitesini tahrip edip kültürü tekdüzeliğe indirerek ve iktisadi yoğunlaşmaya yol açarak, her geçen gün sivil toplumun alanını daraltan merkezci hegemonik devlet yapısına karşı çıkmaktadır. Ekolojik görüşte, her yerde ve konuda hazır gücü olan merkezîyetçi nitelikli bir devlet tasarımına yer yoktur. Merkezi ve her şeyi kapsayan devletin yerine, adem-i merkezi devlet tavsiye edilmektedir. Özellikle ekolojik düşünceye göre devlet tasarımı, tahakkümün tek elde toplanmasının bir ifadesidir. Diğer yandan toplum ve birey üzerindeki bu tahakküm ve sonrasında geliştirilen “sahiplik” duygusu, doğanın kullanımında da söz konusudur. Her faaliyeti mekanik bir anlayışla verimlilik ve rasyonalizasyonla değerlendiren devlet, tarım alanlarını basit bir üretim aracı, ormanları kereste, göller ve nehirleri birer su kaynağı, insanları müşteri olarak üretim ve tüketim birimleri gibi görerek, doğayı ve kamu hizmetlerini programlayabilmektedir (Simonnet,1990: 45). Ekolojik yaklaşımın bu tür bir devlet tasarımına tahammülü bulunmamaktadır. Kamu yönetiminde ekolojik anlayış, kamunun sınırsız gücüne ekolojik endişelerle sınırlamalar önermektedir.

Ekolojik düşünce tasarımı özellikle sosyal çevresine karşı ilgisiz ve duyarsız kalan devlet aygıtının, her türlü tahakkümünü ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Hiyerarşinin sert bir şekilde uygulanması ile kamunun tüm karar ve uygulamalarında tahakkümü getirmesi ise eleştirilmektedir. İnsanın insana tahakkümünün, insanın doğaya tahakkümüne yol açtığı düşüncesinden hareketle, katı hiyerarşinin ekolojik sorunlara yol açtığı ileri sürülmektedir. Bunun önüne geçmek için de iktidarın yerelleştirilmesini, yönetim gücünün “küçük” birimlere dağıtılarak parçalara ayrılması veya yetkilerin ast kademelere devredilmesini savunmaktadır (Görmez,2003:100). Bunların gerçekleştirilmesi için kamu yönetiminde “demokrasi” ve “özgürlük”, ekolojik düşüncede öne çıkan iki temel olgudur.

C) Ekolojik Düşünce Sistemine Getirilen Eleştiriler

Ekolojik düşünce, ütopyik ve uygulama olanağından yoksun yöntemler önermekle suçlanmakta ve zamanın gerisinde kalan, zamanın ruhunu anlamakta yetersiz bir düşünce olarak eleştirilmektedir. Öte yandan, bu düşünce sisteminin önerdiği devrim niteliğindeki değişiklikler sebebiyle, büyük paradigma değişikliği içeren devrimlerin çağının kapandığı ve bu nedenle çözüm önerilerinin, egemen sistem içinde ancak iyi tasarlanmış reformlarla hayata geçirilebileceği öne sürülmektedir. Kısaca ekolojik düşüncenin gerçek hayat pratiklerine ve özellikle yönetsel anlamda kamuyu doğrudan ilgilendiren durumlara soyut kaldığı eleştirisi dile getirilmektedir.

Bu eleştiriler yanında ekolojik düşünce sistemi içinde tam bir mutabakat olmadığından farklı uyumsuzlıklardan da bahsedilmektedir. Genel olarak ekolojik düşünce içinde kamu yönetimini ilgilendiren anlaşmazlık noktaları şunlardır (Frankel, 1992: 266-267);

- 1) Geniş boyutlu bütünleşme ya da kendine yeterlilik konusunun belirsizliği,
- 2) Merkezileşme ya da Adem-i merkezileşmenin sınırlarının bilinmezliği,
- 3) Planlama ya da piyasa mekanizmalarının tam olarak açıklanmamış olması,
- 4) Eko-Pasifizm ya da savunma sistemlerinin tam olarak tartışılmaması,

5) Bölgesel ve ulusal siyasal yapılar ya da ne kadar devletsiz, dolaysız, küçük ölçekli bir demokrasi olacağına belirlenmemesi,

6) Küresel ölçekte aynı yaşam standardının nasıl sağlanacağı ya da kuzey ve güney arasındaki farklılıkların nasıl giderileceğinin bilinmemesi,

7) Hümanist-rasyonalist geleneğin uygulanması ya da ruhçu, irrasyonel ve natüralist kültürel değerlerin hayata geçirilmesi konusunun tartışılmasıdır.

Yukarıda dile getirilen eleştirilere rağmen ekolojik düşünce yaklaşımı, kendi içerisinde bir bütünlük ve tutarlılık taşımakta, özellikle mikro düzeyde özellikle birey ve gruplara dış dünyayı algılamada önemli önermeler getirmektedir. Ayrıca ekoloji düşüncesinin, modern bilimin mekanistik dünya kavrayışı ile bu kavrayışın eseri olan yaşam tarzının karşısında yer alarak, bilime, indirgemeci neden-sonuç ilişkisi yerine, bütüncül ve çok boyutlu bir nitelik katmaktadır (Mutlu, 2009: 4). Öte yandan tüm eleştirilere rağmen ekolojik düşüncesinin temeli ve hareket noktası olan ekolojik dengenin, hiçbir zaman sabit ve durağan olmadığının da kabul edilmesi gerekir. Çünkü ekolojik sistem ve bu sisteme yaklaşım, sürekli olarak akıcı ve dinamik bir özellik göstermektedir (Vester,1997: 28). Ekolojik dengenin durağan olmaması, aynı zamanda ekolojik sorunlara tek veya sınırlı çözüm arayışları yerine daha fazla sayıda alternatifi denemeyi gerektirmektedir. Bu sebeple kamu yönetiminde örgütler için doğal ve sosyal çevreye yönelik sorunlar dahil tüm ekolojik tabanlı sorunlara yeni bir yönetim modeli arayışının ele alınması gerekir. Bu açıdan bir model önerisinin tartışılması gerekecektir.

II) EKOLOJİK SORUNLARA YÖNELİK YÖNETİM MODELİ ÖNERİSİ

Bir kurum veya örgütün kendisini kuşatan çevresi ile bazı etkileşimlerde bulunduğu kabul edilir. Bu sebeple örgütsel yapılar ve çevre karşılıklı birbirlerinin kaynaklarına bağlı sistemler olarak değerlendirilmektedir. Buna uygun olarak örgüt-çevre ilişkisini esas alan bazı ekolojik kuramlar geliştirilmiştir. Bu bakış açısıyla örgütlerin sadece yapı ve amaçlardan oluşmadığını veya sadece varlığını sürdürmek üzere ortak çaba gösteren bir grup insan veya faaliyet ağının birleşiminden oluşmadığı kabul edilebilir. Diğer bir ifadeyle örgütün çevresiyle karşılıklı etkileşim halinde bulunan açık bir sistem olduğu kabul edilmelidir (Leblebici, 2008: 125). Kurum veya örgütü çevresiyle bağlı gören bu perspektifi yansıtan Scott'un (1992: 25)

örgüt tanımı ise şu şekildedir: “Örgütler bir grup insanın hareket halindeki ortaklıklarını birleştiren (birbirine bağımlı) faaliyet sistemleridir; sistemler içinde çalıştıkları çevreye (onunla süregelen ve onun tarafından oluşturulmuş mübadeleleri ölçüsünde) sapslı durumdadır.”

Ekolojik sorunlara salt doğa bilimlerinden yaklaşmak, onu toplumsal boyutundan soyutlamak anlamına gelecektir. Diğer deyişle, herhangi bir çevre sorununu yaratan sebepler (fabrika, kimyasal maddeler, atıklar vs.) belirlenip ortaya çıkarıldıktan sonra çözüm olarak bu sebeplerin ortadan kaldırılmasıyla yetinilecektir. Bu durumda söz konusu çevre sorununu yaratan sosyal, siyasal, ideolojik, ekonomik ya da yönetsel nitelikteki gizli sebepler gözden kaçırılacak ve getirilen çözümler çoğunlukla kısa vadeli olacaktır. Ayrıca çevreyi sosyal yapısından bağımsız değerlendirilmesi ile başta sosyal sorunların çözümleri de geciktirilmiş olacaktır. Bu sebeple iktisadi ve toplumsal boyutuyla ekolojik sorunların, “endüstri uygarlığı”nın bir ürünü olduğu çoğunlukla kabul edilmektedir. Dolayısıyla sorgulanması ya da dönüştürülmesi gereken; altyapısıyla, örgütlediği bütünsel ilişki sistemi ve işleyiş mantığıyla (Bahro,1997: 34), doğayı ve insanı metalaştıran endüstri uygarlığıdır. Bu nedenle genel olarak ekoloji düşüncesinin temelinde, doğal ve toplumsal etkileri bakımından endüstri uygarlığının eleştirisi yer almaktadır.

Endüstri uygarlığını insanoğluna daha çok dayatan dünyanın yaşadığı küreselleşme süreci, hiçbir ülkenin yaşanan küresel sorunlardan kendini tecrit edemeyeceği bir durum yaratmıştır (Kışlalıoğlu, Berkes, 2003: 14). Benzer şekilde ekolojik sorunların gerisindeki küresel faaliyetler, geçmişteki sınırlarını çoktan aşmış ve dünyanın bütününde, başta insanlar olmak üzere diğer canlıların hayat alanlarında önemli etkiler doğurmuştur. Bu değişim karşısında anlaşılması gereken, küresel dayatmanın sadece iktisadi ve işletme çevresini ilgilendirmediğidir. Gerçek anlamda küresel nitelikte olan ana husus, insan ve kurumların içinde yer aldıkları ekolojik sistemin etkilenmesi ile birlikte bir bozulma ve dağılmaya doğru ilerlediğidir.

Ekolojik sorunların ortaya çıkmasında insanların ve yönetimlerin “doğaya egemen olma ve onu sömürme” ideolojisi ön planda olduğundan, bireylerin “kendilerini gerçekleştirebilecekleri” bir yönetim yapısı ve düşüncesi, hem bir ütopya, hem de bir proje olarak ekolojik düşüncenin en çok başvurduğu metafor durumundadır. Aşırı hegemonik yapısı sebebiyle

gerek devlet etkinliğinin azaltılması, gerek demokrasi ve özgürlük ortamının genişletilmesi ve gerekse bireylerin kendini gerçekleştirme imkânlarının yaratılması için kamu yönetiminde yetkili ve özerk yerel yönetimleri ile halk meclislerinin olduğu bir politika gerekliliği öncelikle savunulmaktadır (Bookchin, 1999: 313).

Ekolojik düşüncede savunulan ortak görüş; üretim ve tüketim ilişkilerinin ekolojik sorunlara sebep olduğudur. Mevcut üretim ve tüketim ilişkileri devam ettiği sürece, sorunlar çözülemeyecek, ekolojik bir toplum kurulamayacaktır. Bu noktada ekolojik düşünce, aşırı tüketimle kamçılanan kitle üretiminin durdurulmasını talep etmektedir. Mevcut teknolojinin hantal, gayri insani ve kirletici olmasından hareketle, “insan yüzü teknoloji” kullanılmasını savunmaktadır. Endüstri tabanlı uygarlığın kendiliğinden hiyerarşi ve tahakkümü doğurduğu, hiyerarşi ve tahakkümün ise ekolojik sorunlara yol açtığını ileri sürerek, hayatın bütün alanlarını kapsayan topyekun bir paradigma değişimini öngörmektedir. Ekolojik düşünceye göre, egemen sistem var olduğu sürece, ekolojik sorunların çözülmesi de pek olanaklı değildir.

Yukarıda belirtilen anlayışla uyumlu olarak, kamu dahil örgüt veya kurumların bir hizmet, bir faaliyet alanı olarak etkileşimde buldukları sosyal çevre olgusunun yeniden ekolojik bir anlayışla ele alınması gerekmektedir. Ancak bu şekilde geliştirilecek olan “ekolojik merkezli bakış açısı” hem ekolojik krizle başa çıkılmasını ve hem de sosyal çevrenin paylaşılabilir olmasını sağlayacaktır. Tüm örgütler tarafından sorgulanmaksızın kabul edilen, sahiplik anlayışının uzantısı olan piyasa düşüncesinin doğal ve sosyal çevreye olan yaklaşımı, çevresi adeta kırılma noktasına gelmiş günümüz dünyasının sorunlarını çözmek yerine derinleştirdiği aşikârdır (Perelman, 2003: 175). Bu nedenle ekolojik krizin çözümünde en önemli araç olan kurum ve örgütlerin, dayandıkları esaslar ve sosyal çevrelere karşı sahip oldukları sorumlulukları için ciddi bir değişim gerekmektedir. Bu değişimi hedefleyen bir yönetim yaklaşımı olarak ileri sürülen “örgütsel ekoloji”nin bu sebeple incelenmesi gerekecektir.

A) Bir Örgüt Yönetimi Yaklaşımı Olarak: Örgütsel Ekoloji

1970’lerin ikinci yarısında yayınlanan Michael Hannan ve John Freeman’ın 1977 tarihli “Örgütlerin Popülasyon Ekolojisi” (The Population Ecology of Organizations) adlı makaleleri ve H.E. Aldrich’in 1979 yılında

yaptığı çalışmalar ile temelleri atılan ve literatürde “Örgüt Ekolojisi”, “Örgütsel Nüfus-Çevrebilim Yaklaşımı”, “Popülasyon Ekolojisi”, “Doğal Seleksiyon Yaklaşımı” gibi farklı adlarla anılan örgütsel ekoloji, o döneme kadar herhangi bir canlı grubu ile bunların çevreleri arasındaki ilişkilerin incelemesini içeren yaklaşımın örgütlere uygulanması sonucu ortaya çıkmış ve belli bir toplumdaki, sanayi dalındaki veya bölgedeki organizasyon topluluklarının (popülasyon) çevreleri ile olan ilişkilerini incelemeyi hedeflemiştir.

Örgüt ekolojisi kuramına göre; doğadaki canlı varlıklar nasıl doğal bir seçimle elenip bir kısmı yaşamını kaybediyor, diğer kısmı ise bir evrim içinde gelişerek yaşamlarını sürdürüyorsa, örgütler için de durum bunun bir benzeridir. Evrimleşme bu sebeple örgütsel ekoloji kuramlarının açıklanmasında önemli rol oynamaktadır ve temelinde uyum kavramı yer almaktadır. Örgütsel çevre de, bünyesinde bulunan örgütlerden bir kısmını ortadan kaldırmakta, bir kısmını da seçerek yaşamlarına devam etmelerine fırsat vermektedir. Örgütsel ekoloji kuramı, aynı kaynaklar için rekabet eden bir grup firmanın oluşturduğu bir endüstriyi modellemektedir. Çevrenin, örgütlerin sadece kaderini etkilediği değil, aynı zamanda örgütler ve örgütsel nüfuslarda yaşanan örgütsel kurulum ve ölüm gibi değişimlerin de temel dinamiği olduğu savı, örgütsel ekoloji yaklaşımını diğer yaklaşımlardan ayıran bir düşüncedir (Koçel, 2007: 268).

Örgütsel (Popülasyon) ekolojisi yaklaşımına ait bir diğer kavram “katılık-eylemsizlik” (yapısal katılık, yapısal durağanlık) kavramıdır. Burada katılık ve durağanlıkla ile anlatılmak istenen, bir canlı organizmanın veya örgütsel açıdan bakıldığında bir kurum veya örgütün çevredeki zorunlu değişikliklere cevap verememesi, bu değişikliklere karşı esnek ve hareketli bir yapıda olamamasıdır. Koçel’e (2007: 277) göre bu durum; insan vücudunda çeşitli organlarda kireçlenme veya damar sertliği gibi sorunların oluşumuna benzetilebilir. Aynı şekilde kamu kurum veya örgütlerde de bahsedilen katılık durumu ortaya çıkmaktadır. Örgütsel yapıları bu tür bir katılığa iten iki farklı sebep olduğu ileri sürülmektedir. Bunlar çevresel sınırlamalar ile örgütsel yapıya ilişkin düzenlemelerdir (Şimşek, 1998: 207-208). Kurum ve örgütleri katılığa iten içsel ve dışsal faktörler veya engeller, bunlar üzerinde bir eylemsizlik baskısı oluşturmaktadır. Bu baskı ne kadar şiddetli olursa kurumların değişikliklere karşı uyum esnekliği de o kadar

azalacağı varsayılmaktadır (Develioğlu, 1998: 287). Bu durum da optimizasyonun yani çevresel seçimin daha kolay gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Örgütsel ekoloji yaklaşımında, örgütsel dünyadaki evrimin çevresel ayıklanmayla (doğal seleksiyon) olacağını ve bunun değişen çevresel koşullara uyumlu özellikler gösteren örgütlerin doğması ve çoğalması, uyum sağlayamayanların ise azalması veya yok olmasıyla gerçekleşeceği görüşü savunulmuştur. Diğer adaptasyon yaklaşımlarından farklı olarak, çevresel ayıklanma vurgulanmıştır. Burada dikkate değer olan husus; ekoloji yaklaşımına ait “optimizasyon” kavramının ortaya çıkmasıdır. Bundan önceki yaklaşımlarda, bir kurum veya örgütün kendisini optimize etmesi (kaynakları amacına en uygun miktar ve tarzda birleştirmesi) mümkün iken, ekoloji yaklaşımında bünyesindeki popülasyonlar arasında elemeye giden, kendi amaç ve özellikleri doğrultusunda, uygun miktar ve özellikteki organizasyonları seçen ve diğerlerini eleyen, kısaca optimize eden kurumun veya örgütün kendi çevresidir. Diğer bir ifadeyle seçim faaliyetinde kurum ya da örgütün sosyal ve doğal çevresi önemli ölçüde etkilidir.

Seleksiyon içermesi nedeniyle örgütsel ekoloji kuramının dayanaklarından biri de evrim teorisidir. Bu görüş, temel olarak Jean-Baptiste Lamarck(1744-1829)’ın kuramını değil Darwin’in evrim kuramını benimsemiştir. Lamarck, evrim sürecini, türlerin yaşayabilmek için çevrelerindeki değişen şartlara uyum sağlamak amacı ile değişim geçirdiğini ileri sürerek açıklamaya çalışmakta ve evrimi adaptasyon ile açıklamaktadır. Öte yandan Charles Robert Darwin(1809-1882) ise, evrim sürecini, türlerin değişen şartlara uyum sağlamak amacı ile değişmesiyle değil, türlerin önce değişim geçirerek çeşitlenmesi ve daha sonra çevreye uyum sağlayan türlerin varlıklarını devam ettirmesi ile açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle, Darwin, evrimi, önce mutasyon, sonra adaptasyon ile açıklamaktadır (Leblebici, 2004: 294).

Örgütsel ekoloji yaklaşımının diğer temel kavramı da “eş biçimlilik”tir. Aynı zamanda “eş şekillilik” veya “izomorf” olarak da adlandırılmaktadır. Buna göre çevre, değişimleri gerçekleştirmeyi ve uyum sağlamayı başaran uygun sayı ve özellikteki organizasyonları seçmekte, diğerlerini ise ayıklamaktadır (Betton ve Dess, 1985: 754; Jaffee, 2001: 53). Geriye kalanlar ise ortak çevre koşullarına kendilerini uydurarak yaşamlarını devam

ettirdiklerinden, bu organizasyonlar arasında ortak özellikler gözlenmektedir. Yani, örgütler ortak özellikler sergiledikçe zamanla benzer olmaya başlamakta ve ortaya “eş biçimlilik” çıkmaktadır. Örgütler arası benzerliklerin, örgütlerin içsel özelliklerinden, maruz kaldıkları sosyal süreçlerden veya dış dünyaca kabul görmüş kimliklerinden kaynaklanabileceği öngörülmektedir (Carroll ve Hannan, 2000: 76).

Örgütsel ekolojide, kurum veya örgütler çevrelerine ancak sınırlı tepki verebilirler. Kurum ve örgütlerin yaşamlarını sürdürebilmek için sadece verimli olmaları da yetmeyecek, çevredeki diğer kurumları da dikkate alarak gerekirse onlara ayak uydurmaları ve kendilerini bu şekilde meşrulaştırmaları da gerekecektir. Çünkü kurum ve örgütlerin hizmet alanı içinde oluşmuş, çeşitli kalıplarla ussallaştırılmış yapılar, kurallar, normlar, inançları içeren bir başka çevre bulunmaktadır. Hayatın günlük faaliyetlerinde öne çıkan ve sosyal yönü ağır basan bu çevreyi kurum ve örgütlerin izlemesi gerekecektir. Kısaca kendi dışında kurumsal sosyal çevre oluşumuna örgütlerin ayak uydurması gerekir. Bu çevrede örneğin toplam kalite yönetimi, ortak muhasebe standartları gibi ortak kural ve kabuller bulunabilir. Ortak ölçü ve modelleri uygulayan ve başarılı olan örgütler karşısında, kamu kurumları da benzeri bir yolu izleyebilir. Özellikle kamu yönetiminde bahsedilen türden bir benzeşme son dönemlerde üst seviyede gerçekleşmektedir. Bu benzeşmeden maksat kamu kurumları için daha verimli olmak veya teknik bir zorunluluktan ziyade, sosyal çevrede elde edilecek bir beğeni ile yasal veya idari meşruiyeti pekiştirmektir.

B) Örgütsel Ekoloji, Kamuda Bir Yönetim Modeli Olabilir Mi?

Örgütsel ekoloji yaklaşımının kamu örgütleri için özellikle sosyal çevreyi nitelendirme veya kamunun benimsediği yönetim ilişkisinde uygun bir düşünce ve algılama modeli olup olamayacağını anlamak adına, örgütsel ekolojinin çıkış ve düşünce esaslarını irdelemek gerekir.

Örgütsel ekoloji yaklaşımının çıkış noktasını, aynı faaliyet alanında yer alan “neden bu kadar çok çeşit örgüt ve kurum var?” sorusu oluşturmaktadır. Bu soruya dayanak olan, örgütlerin faaliyet alanlarının birbirleriyle etkileşim içinde bulunan farklı örgüt topluluklarının bir toplamı olarak görülmesidir. Dolayısıyla örgütsel çeşitliliği birbirinden bağımsız iki değişken şekillendirmektedir (Sargut,2007:137). Bunlar, örgüt topluluklarının sayısı ve her bir örgüt topluluğunu oluşturan örgütlerin sayısı yani yoğunluğudur.

Zaman içerisinde değişen çevresel koşullara uyum gösteren örgütlerin ortaya çıkması, uyum sağlayamayanların ise azalması veya yok olmasıyla bu yoğunluğun azalacağı varsayılmaktadır. Özel işletme benzeri örgütler için geçerli olan bu varsayım, kamu hizmetlerinin tek elden yani merkezden belirlenip bu hizmeti verecek örgütlerin ise aynı şekilde merkezi bir planlama ile oluşturulduğu kamu alanında geçerli değildir. Çünkü kamu yönetiminin monist (tekçi) yapısı sebebiyle hem kaynak kullanımında ve hem de hizmet sunumunda rekabete yol açacak şekilde farklı kurumların varlığı söz konusu değildir. Bu durum örgüt veya kurum yoğunluğu doğurmadığından kamu örgütü açısından zamanla çevresel şartlara uyumu doğrudan gerektirmemektedir. Ancak kamu yönetiminin ilgilendiği faaliyet alanlarının gün geçtikçe arttığı ve yoğunlaştığı da bir gerçektir. Bu alanlar arasında özel şirketlerin yoğun olarak yer aldığı alanlar da bulunmaktadır. Daha çok yerel nitelikte olan ve ulaşabildiği sınırlı bir alana sahip bir kamu örgütü, benzeri faaliyeti üstlenen özel nitelikteki örgütler karşısında çevresel uyum açısından bir yükümlülük üstlenebileceği, eğer yeterince uyum sağlayamazsa zaman içerisinde bu çeşitlilik içerisinde örgütsel ekoloji kuralı gereğince elenebileceği varsayılabilir.

Ekolojik sorunları algılama ile kamu kurumlarının yönetim olgusu arasındaki ilişkiler, ulus-devlet yapılanması ve bu yapının uzantıları olan devletin düşünsel alt yapısı, devletin tahakküm ve egemenlik gücü ile ortaya çıktığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Ekolojik yaklaşımda temel nokta ulus-devlet ideolojisi ve örgütlenmesinin, ekolojik sorunların ana nedenleri arasında olduğunun ileri sürülmesidir. Çünkü bu tür bir devlette yönetsel yapılanmanın, siyasal iktidarın ve yönetimin bütünlüğünün “merkeziyetçilik” ilkesine dayalı olması ile ekolojik işleyişe uygun olmadığı gerekçesiyle, sorunları artırıcı yönetsel süreçleri beraberinde doğurduğu kabul edilmektedir. Ulus-devletin diğer belirleyici özellikleri olan örgütlenmenin, ulusal çoğunluğun çıkarına dayandırılması ve yukarıdan aşağıya kurulması, örgütlenmede dikey kademeler arasındaki işbölümünün görev paylaşımına göre değil, yetki paylaşımına göre düzenlenmesi ve görevin bir bütün olarak “idare”ye ait olması gibi nitelikler (Güler, 2000: 22), ekolojik tasarımlı görüşlerde ve özellikle örgütsel ekolojide en çok eleştirilen konular arasındadır.

Örgütsel ekoloji kuramına göre, belli çevrede faaliyet göstermekte olan örgütlerin yapı ve faaliyetlerinin gittikçe çevresiyle benzeşme gösterdiğini kabul edilmektedir (Koçel, 2003:39). Aynı şekilde kamudaki kurumlar da örgütsel yapıları gereğince çevreleri ile benzeşme gösterebilir. Çünkü kamu kurumlarının da kendilerine ait bir çevresi vardır. Kamu kurumunun dışındaki çevre iki farklı kavramla incelenebilir. Bunlardan ilki olan “genel çevre”; ekonomik faktörler, politik şartlar, sosyal durum, yasal yapı, ekolojik yapı ve kültürel şartlar gibi kamu örgütü üzerinde doğrudan etkisi olan ama etkileri belirgin şekilde ayırt edilemeyen unsurlardan oluşan çevredir. Bu çevrede kamu örgütü ve faaliyet alanı ile benzeşemeyen birçok farklı örgüt de yer alabilir. Kamu kurumu için sosyal çevrenin de içinde yer aldığı bu çevrede benzerliklerden ziyade farklılıklar daha çok görülmektedir. Diğer yanda kamu örgütü için tanımlı bir alan olarak “belirli çevre” ise örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik bulunduğu faaliyetlerle doğrudan ilişkili unsurlardan oluşmaktadır. Bu alanda tüm kamu örgütlerinin ortak paydalarını gözlemek mümkündür.

Örgütsel ekoloji ile bağlantılı olarak ekolojik toplum projesi, doğal, toplumsal ve psikolojik nitelikler taşır ve tüm karşılıklı bağımlılıkları hiyerarşik olmayan bir tarzda yorumlanmasını içerir (Bookchin, 1996: 262). Ancak kamu yönetiminde bürokratik yapının esası, hiyerarşi üzerine kurulmuştur. Hiyerarşik düzen, kamu yönetiminde dikey örgütlenmeye öncelik tanımaktadır. Kamu yönetiminde bürokratik yaklaşımdan uzaklaşılsa bile hiyerarşik bir düzenden ayrık olarak örgütlenmesi için yeni örgüt yapısının tasarlanması gerekecektir. Kısaca örgütsel ekolojinin kamu yönetimi için en çok zorlanacağı konu kamuda hiyerarşinin yok derecesinde azaltılmasıdır.

Örgütsel ekolojinin kamu yönetimine uygunluğunu incelerken ele alınacak diğer bir konu, kamu yönetiminin izlendiği mekândır. Mekân çevresel alanda hem yaşanan ve hem de korunmaya aday olan bir yer olarak büyük öneme sahiptir. Bu anlamda örneğin kamu yönetimin yürüttüğü politikada “kent”, önemli bir yere sahiptir. Kamu yönetiminde bir merkez olarak “kent” hem sosyal çevrenin hem de genel çevrenin çoğu zaman mekânı olarak önemli bir temsilcisidir. Örgütsel ekolojide ise kent, benzeri örgütlerin toplanması ve örgüt evrenini oluşturmak için ideal bir çevredir. Günümüzde kentin niteliği ve işlevi unutulmuş durumdadır. Kentin hem

düşünsel nitelikli değişimi, hem fiziksel nitelikli değişimi açık biçimde fark edilmektedir. Hatta kentleşme olarak adlandırılan süreçte, yurttaşlık erdemi, demokratik idealler ve toplumsal sorumluluk aşıl原因 bir yer olan kentin “etik” içeriği ortadan kaldırılıp, onun yerine gelire, harcamalara, büyümeye ve işe önem veren girişimci bir mentalite yerleştirilmiştir (Bookchin, 1999: 180). Bunun için kent, barındırdığı sosyal çevreye rağmen sadece maddi kazanç sağlamak amacıyla bir dizi toplumsal yatırım yapılan bir “meta” alanı olarak görülmektedir. Castells’in de kenti, devlet müdahalesinin, işgücünün yeniden üretimi sürecinde stratejik bir aracı olarak görmesi (1997: 64) kentin bahsedilen işlevini açıklamaktadır. Ekolojik yaklaşımda kamunun kenti ele alırken işlevlerini yeniden gözden geçirmesi gerekecektir.

Çevre incelemelerinde hala doğal çevre içerisinde sorunlar, öncelikle “çevre kirliliği” olarak algılanmakta ve bu bakımdan zihinsel algıda bu tür sorunlar parçacı bir nitelik taşımaktadır. Özellikle çevre sorunları, toplumsal bir sorun olmaktan ziyade teknik bir sorun olarak düşünülmektedir. Bu durumun beklenen sonucu olarak da, bu tür sorunları topyekün “kamunun değil, kamu yönetimlerinin/teknisyenlerin sahiplenmesi gerektiği” eğilimi ortaya çıkmaktadır (Mutlu, 2009: 73). Sosyal çevrede de kamu yönetimlerinin sadece sorumlu olarak görülmesi ve sosyal çevreye dair düzenleme ve kural koyucu olarak varlığını göstermesi karşısında, kamu kurumlarının örgütsel ekolojide sonuç alıcı şekilde pozisyon almaları daha da zorlaşmaktadır.

C) Yeni Kamu Yönetiminde Ekolojik Düşünceye Ait Temel İlkeler

Ekolojinin insan yaşamı ve geleceğini güven altına almak amacıyla sosyal, ekonomik ve siyaset alanının geniş uygulama olanaklarına sahip (Şişli, 1999:54) bir düşünce yaklaşımı olduğunun kabulü ile kamu yönetiminin bu yaklaşıma kayıtsız kalması beklenemez. Kamu adına devlet önemli bir işlev üstlenerek, tüm faaliyetlerinde ekolojik hayata ve sosyal çevre dahil genel çevrede meydana gelen değişikliklere ilişkin gerektiğinde veri toplamak, olumsuz davranışlara engel olmak için norm ve kanunlar koymak ve yeni kurallarla arasındaki uyumu sağlamak görevini üstlenmiştir. İdare, bu zorlu amaçları gerçekleştirmek için izleme sistemleri, düzenleme mekanizmaları ve yönetsel teşkilat gibi gerekli yapı ve kurumları oluşturmak durumundadır (Sachs, 2004: 64).

Kamu yönetiminin üstlendiği tüm idari ve ekonomik faaliyetlerin sosyal çevreyi de kapsayacak şekilde doğal çevrenin kendini yenileme kapasitesine zarar vermeden yapılması, her türlü kamu girişiminin muhtemel zararları önlemeye yönelik bir anlayışla başta “kamu yararı” kavramı yeniden yorumlanarak ele alınması gerekecektir. Kamu yönetiminin en öncelikli yükümlülükleri arasında ise doğadaki biyo-çeşitliliği, insan dışı varlıklarda yerel düzeydeki bilinen genetik farklılıkları, sosyal çevredeki kültürel çeşitliliği azami şekilde korumak ve geliştirmek yer alacaktır.

Eko sistemle ilişkili tüm kamusal girişim ve antlaşmalara kamu yönetimin açık destek vermesi, gerektiğinde bu girişimlerin uygulanabilir hale getirilmesi için vazgeçilmez bir kamu politikası anlayışına dönüştürülmesi faaliyetlerini de bizzat yürütmesi gerekecektir. Kamu yönetiminin iç hukuktaki yasal ve düzenleyici diğer önlemleri de bu anlayışla tekrar gözden geçirmesi ve bu kapsamda açık, tutarlı bir çerçeve oluşturulması beklenmektedir. Kamunun doğal çevre kadar sosyal çevrenin de korunmasına ilişkin politikalar üretme sorumluluğu aranacaktır.

Ekosistem empatisine dayanan bir çevre ahlaki savunuculuğundan daha öte, kamu yönetiminde çevresel değerlerin muhafazası adına her düzeyde şeffaflık ve hesap verebilirliğin yaygın ve uygulanabilir hale getirilmesi gerekecektir. Bu açıdan doğal ve sosyal tahribatın önlenmesi, takibi ve tazmini için tedbirlerin bir kamu sorumluluğu olarak benimsenmesi istenecektir. Bunun için kamu yönetiminde, yerel yönetimlerin doğal ve sosyal çevreye ilişkin yerel düzeyde karar alabilmelerinin daha çok pekiştirilmesi, bu konulardaki kararlarda merkezi yönetimden daha çok yerel yönetimlerin yetkili kılınması, gerektiğinde merkezin kararlarını denetleyecek yerel ve özerk bir denetçi mekanizmasının kurulması gerekecektir. Kamunun sosyal çevreyle daha çok ilgilenmesini gerektirecek anlayışı ekolojik bir nitelik taşıyan yaklaşımda bulacaktır.

Ekolojik düşünceyle doğrudan bağlantılı bir konu olarak, kamunun üstlendiği eğitim ve kalkınma politikalarında, önceliğin ekonomik performans ve büyümenin her ne pahasına olursa olsun sürdürülmesi yerine, doğal yaşam dengesinin korunarak diğer aktörlerle sosyal çevrede hayat kurabilme ve paylaşabilme bilincinin geliştirilmesine yönelik olması gerektiği kabul edilmelidir. Bunun için kamunun ekolojik tabanlı bir yönetim modeli ve algılamasına daha çok ihtiyacı bulunmaktadır.

SONUÇ

Kamu örgütleri dâhil sosyal çevrenin paydaşları tarafından eko-sistemin unsuru olan çevrenin daha iyi anlaşılması için sorunlarına; bütüncül bir şekilde ve disiplinler arası bir bakış açısı içeren akılcı ve sürdürülebilir çözümler üretilebilen yaklaşım gerekir. Bu yaklaşımın temeli çevrenin sosyal, biyolojik, fiziksel, kültürel ve politik boyutunun bir bütün olarak ele alınmasından geçmektedir. Ayrıca örgütsel yapılar ve çevrenin karşılıklı olarak birbirlerinin kaynaklarına bağlı sistemler olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Örgütsel seviyede düzenlense de insan faaliyetlerinin, çevrenin sağlığına, çevre etmenlerinin insanın yaşamsal ve sosyal faaliyetlerine önemli etkiler yaptığı görülmektedir. Bu etkilerin daha iyi anlaşılması ve insan dahil tüm yaşamın güvence altına alınması amacıyla ekoloji yaklaşımı; sosyal, ekonomik ve siyaset alanının geniş uygulama olanaklarına sahip olduğundan, hem kamu ve hem de özel örgütlerin sosyal çevrelerinin algılanmasında bir aracı olarak değerlendirilebilir. Benzer şekilde bir örgüt çevresinin etkilerini inceleyen “örgütsel ekoloji” anlayışında çevre, örgütsel nüfusu kontrol etmektedir. Çevre, koşullarına uyamayan organizasyonları elimine etmekte, yaşama imkânı bulanlar da birbirine benzemeye, eşbiçimli olmaya başlamaktadır. Özel örgütleri inceleyen “örgütsel ekoloji” işletme yaklaşımı ile eko-sistemi dikkate almaksızın örgütler topluluğunda bu tarz bir yaklaşım sergilemiştir.

Kamu yönetiminde yer alan örgütler ise eko-sistemi dikkate alarak özellikle sosyal çevrelerinin farkına varmak için ekolojik bir bakış ve algılama yeteneği kazanmaları istenir. Genel çevreden bağımsız hareket edemeyen kamu yönetiminin sahip olduğu amaç, örgütsel yapı ve hizmet anlayışı sebepleri ile sadece insanı merkeze alması ve eko-sistemin bir unsuru olan doğal ve sosyal çevreyi göz ardı etmesi beklenemez. Sosyal çevrenin sadece insana fayda sağlayan ve bunun için doğal çevreyi tahrip etmeyi mümkün kılan yaklaşımından uzaklaşmak adına kamu yönetiminin, ekolojik merkezli bir programlama ve icra imkanı araştırması gerekmektedir. Bunun için insan ve doğa, örgüt ve çevre ilişkilerinin oluşturan unsurlar ve modern örgüt modellerinin dayandığı temel gerçeklikler, “sistem” denilen değişmez paradigmanın birbirinden üstün olmayan parçaları olarak değerlendirilebilir.

Kamu yönetiminde örgütsel yapılanmanın ekolojik yaklaşıma uygun olarak; merkezden yönetim yerine yerinden yönetim, merkezde aşırı yetki kullanımı yerine yetki devrinin artırılması, kamunun doğal kaynakların kullanımında kamu yararı kavramı yerine ekolojik yarar, ekonomik temelli bir kalkınma ve büyüme yerine ise sürdürülebilir bir sosyal kalkınma bakış açısının önem kazanması için yeniden tasarlanması gerekecektir.

KAYNAKÇA

- ALDEMİR, M.C. (1985), *Örgütler ve Yönetimi: Makro Bir Yaklaşım*, Bilgehan Basımevi, İzmir.
- ALDRICH, H.E. (1979), *Environments and Organizations*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- AYDIN, A.H. (2010), Sosyal Çevre - Doğal Çevre İlişkisi Bağlamında Bireyin Doğal Çevreye Etkisi Konusunda Bir Görüş Geliştirme Çabası, *Yerel Siyaset Yazıları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- BAHRO, R. (1997), Ekolojik Bunalım: Bilince Geri Çekilmek ya da Ölüm,(Çev.T.Bora) *Birikim Dergisi*, Sayı: 97, Mayıs, ss.30-34.
- BETTON J. ve Dess, G.G. (1985), The Application of Population Ecology Models to the Study of Organizations. *Academy of Management Review*, Volume. 10. pp.750–757.
- BOOKCHIN, M. (1999), *Toplumu Yeniden Kurmak* (Çev. Kaya Şahin), Metis Yayınları, İstanbul.
- BOOKCHIN, M. (1996), *Ekolojik Bir Topluma Doğru* (Çev. A. Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- CAPRA, F. (1995), Deep Ecology: A New Paradigm. *Deep Ecology for the Twenty-First Century*. İç. (Ed.) George SESSİONS, Shambhala Publication Inc.. Boston.
- CAPRA, F. (1992), *Batı Düşüncesinde Dönüm Noktası* (Çev. M. Armağan), İnsan Yayınları, İstanbul.
- CAROLYN, M. (1992), *Radical Ecology*, Routledge, New York.
- CARROLL, G. and HANNAN,T.M. (2000), *Dynamics of Organizational Populations*. Oxford U. Press, New York.
- CASTELLS, M. (1997), *Kent, Sınıf, İktidar* (Çev.Asuman Erendil), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- CHRISTENSEN, T. and Per LEGREİD (2002), A Transformative Perspective on Administrative Reforms, T. Christensen and P. Legreid (Ed.), *New Public Management*, England: Ashgate, pp.13-39.
- DAVIS, G.F., Powell, W.W. (1990), Organization-Environment Relations. İçinde Dunnette, M.D. ve Hough, L.M.(Ed.) *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*, Consulting Psychologists Press.California.

- DEVELİOĞLU, K. (1998), Organizasyonel Ekoloji Teorisinin Gelişimi: 1991-1996 Yılları Arasındaki Yönelimler, Eskişehir, *Anadolu Üniversitesi İ.İ.BF VI. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*.
- FRANKEL, B. (1992), *Endüstri Sonrası Ütopylar* (Çev. Kamil Durand), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- GÖRMEZ, K. (2003), *Çevre Sorunları ve Türkiye*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- GÜLER, Ç. (1994), *Çevre Sözlüğü*, Saypa Yayınları, Ankara.
- HANNAN, M. T, FREEMAN, John.(1977), The Population Ecology of Organizations, *American Journal of Sociology*, Vol. 82, Issue 5, pp.929-964.
- HATCH, M.J. (1997), *Organization Theory. Modern, Symbolic, and Postmodern Perspectives*, Oxford University Press, New York.
- HICKS, H.G., GULLETT, C.R. (1975), *Organizations: Theory and Behavior*, McGraw-Hill Book Company, Singapore.
- JAFFEE, D. (2001), *Organization Theory*. McGraw-Hill, New York.
- JONES, G.R. (1998), *Organizational Theory: Text and Cases*, Addison-Wesley Publishing Company, New York.
- KATZ, D., Kahn, R.L. (1978), *The Social Psychology of Organizations*, John Wiley & Sons, New York.
- KIŞLALIOĞLU, M., Berkes, F. (2003), *Çevre ve Ekoloji*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KOÇEL, T. (2007), *İşletme Yöneticiliği*, Arıkan Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- KOÇEL, T. (2003), *İşletme Yöneticiliği*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- KOVEL, J.(2003), *Doğanın Düşman*, Metis Yayınları, İstanbul.
- LEBLEBİCİ, N.D. (2004), Örgüt-Çevre İlişkisinde Yeni Perspektif Arayışı: Dinamik Örgütsel Çevre ve Örgütsel Doku, *Hacettepe İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 22(2), ss.286-308.
- LEBLEBİCİ, N.D. (2008), Örgüt Kuramının Temelleri, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 9 (1), ss.111-129.
- MERCHANT, C. (1992), *Radical Ecology*, Cahapman & Hall Inc, New York.

- METZNER, R. (1994), Ekoloji Çağı, *Derin Ekoloji* (Der. Günseli Tamkoç), Ege Yayınları, İzmir, ss. 25-34.
- MORGAN, G. (1980), Paradigms, Metaphors, and Puzzle Solving in Organization Theory. *Administrative Science Quarterly*, pp. 605-622.
- MUTLU, A.(2009), Türkiye’de Çevre Sorunları Literatürünün Baskın Niteliği ve Sosyal Bilimler Yaklaşımının Gerekliliği, *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, Cilt.1 Sayı.1, ss.71-82.
- ÖZER, M. A. (2007), Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi, *Sayıştay Dergisi*, Sayı.59, ss.3-46.
- PERELMAN, M. (2003), Myths of the Market. *Organization and Environment*. 16(2), pp.168-226.
- ROBBINS, S.P. (1990), *Organization Theory: Structure, Design, and Application*, Prentice Hall, New York.
- SACHS, W. (2004), Çevre, *Üç Ekoloji*, Kış-İlkyaz, ss.55-68.
- SARGUT, S. (2007), *Örgüt Kuramları*, İmge Kitabevi, Ankara.
- SCOTT, W. R. (1992), *Organizations: Rational, Natural, and Open Systems*. Prentice Hall, New Jersey.
- SIMONNET, D. (1990), *Çevrecilik* (Çev. M. Selami), İletişim Yayınları, İstanbul.
- SLEVIN, P. Dennis ve Covin G. Jeffrey (1997), Strategy Formation Patterns, Performance, and the Significance of Context, *Journal of Management*, 23(2), pp.189-200.
- ŞİMŞEK, Z. (1998), Üç Perspektif Işığında Örgütsel Kuramın Bugünü ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme, *Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F.Kongresi*, Eskişehir.
- ŞİŞLİ, M. N. (1999), *Ekoloji –Çevrebilim*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- VESTER, F. (1997), *Ekolojinin Anlamı* (Çev. A. Arıtan), Arıtan Yayınevi, İstanbul.
- YELOĞLU, H. O. (2008), Örgütlerde Yapısal-Stratejik Konfigürasyonlar: Koşulbağımlılık Kuramı, Konfigürasyon Yaklaşımı Bağlamında Örgüt Yapıları Üzerine Önermeler, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Ekim, 3(2), ss.155-170.